

Witalność otwartej przestrzeni publicznej w małych miastach – diagnoza stanu i próba modelowych rozwiązań

Termin: 2026-01-01

Kierownik: Jerzy Bański

Instytucja zamawiająca: NCN

Numer projektu: 2025/57/B/HS4/00003

Cel projektu. Witalność otwartej przestrzeni publicznej sprzyja swobodzie, różnorodności i atrakcyjności przysłowiowego „życia miasta”. W tym kontekście ważnym wyzwaniem poznawczym i aplikacyjnym jest zagwarantowanie właściwego poziomu witalności przestrzeni publicznej. Projekt w swoich podstawowych założeniach teoretycznych nawiązuje do współczesnego dyskursu w geografii społecznej a także w planowaniu przestrzennym i urbanistyce na temat rewitalizacji centralnych części małych miast i kształtowania przestrzeni do wypoczynku. Celem poznawczym projektu jest diagnoza i ocena poziomu witalności otwartej przestrzeni publicznej w małych miastach oraz identyfikacja czynników kształtujących poziom tej witalności. Głównemu celowi poznawczemu podporządkowano cel metodyczny i aplikacyjny. Celem metodycznym jest opracowanie i weryfikacja koncepcji miary poziomu witalności otwartej przestrzeni publicznej. Natomiast celem aplikacyjnym jest przygotowanie rozwiązań modelowych i rekomendacji dotyczących kształtowania i poprawy witalności otwartej przestrzeni publicznej małych miast.

Opis badań. W tym projekcie uwaga badaczy skupi się na trzech elementach otwartej przestrzeni publicznej: 1) rynek lub plac centralny, 2) miejsce o funkcjach wypoczynkowych i rekreacyjnych, 3) wielofunkcyjna ulica miasta. Planowane są studia przypadku w czterech ośrodkach miejskich liczących mniej niż 10 tys. mieszkańców zlokalizowanych w czterech województwach: świętokrzyskim (Chęciny), małopolskim (Wolbrom), mazowieckim (Łochów) i lubelskim (Bełżyce). Wybór miast wynikał przede wszystkim z założenia, że mają one charakteryzować się różnorodnością funkcji gospodarczych. Projekt podzielony jest na pięć głównych zadań badawczych. Zadanie 1 – Zarządzanie, administrowanie, koordynacja – będzie realizowane w sposób ciągły przez cały okres realizacji projektu, a jego celem będzie techniczna i merytoryczna koordynacja prac badawczych. Zadanie 2 – Analiza wykorzystania otwartej przestrzeni publicznej – podstawowym celem będzie analiza form zagospodarowania i wyposażenia infrastrukturalnego rozpatrywanych przestrzeni, a także sposobów i intensywności jego wykorzystania. Zadanie 3 – Identyfikacja czynników kształtujących witalność i ocena poziomu witalności – będzie miało charakter zarówno poznawczy, jak i metodologiczny, gdyż wynika to z realizacji drugiego celu szczegółowego. Zadanie 4 – Wskazanie rozwiązań modelowych i rekomendacji będzie miało charakter zarówno poznawczy, jak i aplikacyjny. Zadanie 5 – Synteza i upowszechnienie wiedzy będzie miało charakter aplikacyjny i popularyzatorski.

Powody wyboru problematyki i oczekiwane rezultaty. Projekt ma bardzo istotne znaczenie poznawcze, metodyczne i aplikacyjne. Jego efektem będzie bowiem wielowątkowe, ale przy tym syntetyczne rozpoznanie poziomu witalności w wybranych małych ośrodkach miejskich, które umożliwi jego porównanie i ocenę na bazie wypracowanej metodyki badawczej. W rezultacie możliwe będzie wskazanie najbardziej korzystnych rozwiązań zwiększających poziom witalności otwartej przestrzeni publicznej i zaproponowanie władzom miast zbioru podstawowych rekomendacji w tym zakresie. Ważną rolę odegra również opracowanie samej metody oceny poziomu witalności z wykorzystaniem zbioru adekwatnych mierników. Badania w tym projekcie będą dotyczyły również tego, co niematerialne, próbując zidentyfikować i usystematyzować trudne do zmierzenia procesy w relacji człowiek – przestrzeń miasta. Tym samym, wkład projektu w rozwój metodologii badań i oceny wyżej wspomnianych relacji będzie istotny. Ponadto metodologia ta będzie możliwa do przeniesienia na inne obszary badań w geografii społecznej. Badania nad relacjami mieszkańców miast z otwartą przestrzenią publiczną są zarówno szansą na zatrzymanie negatywnych tendencji w społecznym i gospodarczym rozwoju małych miast w Polsce, jak i wsparciem dla tworzenia podstaw ich odnowy. Jednym z rezultatów badań będzie monografia, która dostarczy najnowszych i obiektywnych informacji na temat stanu małych ośrodków miejskich w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem żywotności ich otwartej przestrzeni publicznej. Planowanym efektem badań jest też przygotowanie artykułów do międzynarodowych czasopism (ujętych w bazach "Web of Sciences" i Scopus), popularyzacja i dyskusja nad wynikami badań na konferencjach międzynarodowych i krajowych oraz w mediach społecznościowych (np. Research Gate, Facebook).

